

Ook daar.

In aansluiting aan wat we verleden week onder „Stemmen uit onze Kerken” opnamen, zendt één onzer lezers ons volgend knipsel uit het „Correspondentieblad”, 22 Dec. '39:

Pecceavi.

In het „Corr.-blad” van 30 Nov. en 8 Dec. j.l. plaatste ondergetekende een artikel, voorkomende als „Onder de lijn” over „De Marsellaïse”. Hij acht zich verplicht mede te delen, dat zeer tot zijn leedwezen dit artikel ondertekend werd met zijn naam en niet met die van den schrijver Dr. A. J. Bothenius Brouwer, welke dit artikel plaatste in „De Vacature”, uitgeefster Firma Thieme. Het was bedoeld als overname.

Een en ander werd ter kennis gebracht van de uitgeefster van „De Vacature”, met bijvoeging, dat dit misverstand, helaas, heeft plaats gehad en de betuiging van het leedwezen daarover.

J. KRUIZENGA.

We zouden hieraan voorbijgaan zijn, indien de heer K. niet in zijn „verweer” inplaats van excuses aan te bieden, de schuld had durven werpen op de redactie, of op de uitgeefster van ons blad...

Hulpredikersmisère.

De heer H. Algra schrijft in „Leeuw. Kb.”:

Er zijn verschillende kleine gemeenten, die een huppelrediker hebben, omdat zij geen dominee kunnen betalen.

Dan beteekent dit, dat zij tot een candidaat in de theologie het volgende zeggen:

- wij begeeren een eigen herder, die voor ons aangezicht in- en uitgaat;
- wij zijn arm en kunnen daarvoor niet meer dan vijftienhonderd gulden betalen;
- wij hebben van u gehoord, dat u bereid bent, voor die vijftienhonderd gulden per jaar onder ons te komen werken, met inzet van al uwe krachten;
- hadden wij duizend gulden per jaar meer beschikbaar, dan zouden we u beroepen en u vragen, het Woord en de Sacramenten onder ons te bedienen;
- nu wij maar vijftienhonderd gulden hebben, vragen wij u, des Zondags een stichtelijk woord te spreken en onze kinderen in de belijdenisschriften te onderwijzen, maar wij beroepen u niet en zullen met u hopen en bidden, dat u elders binnen niet te langen tijd beroepen zult worden;
- deze vreemde handelwijze is daarop gebaseerd, dat „meerdere vergaderingen” hebben besloten, dat niemand wettig in de gemeente van Jezus Christus het Woord en de Sacramenten zal mogen bedienen, dan wanneer er minstens zulk een bedrag aan hem wordt uitbetaald, als die meerdere vergaderingen goedvinden.

Het zou niet ongewenscht zijn, dat eens werd uitgelegd, op welke schriftuurlijke gronden de kerken zich het recht aanmatigen, om aldus te heerschen over een arme zusterkerk.

En als het alleen om praktische redenen gaat, dan zou men kunnen vragen, of het dan niet beter is, die arme zusterkerk zoo te steunen, dat het geëschte minimum kan worden uitgekeerd.

Maar dat is een toekomstige kwestie.

Hoofdzak is, dat het zeer vreemd moet worden geacht, dat arme kerken worden aangespoord, zich op de boven omschreven wijze te richten tot een candidaat in de theologie, wiens bede het is, de gemeente in het ambt te dienen.

Laat men eens netjes uitleggen, hoe dat verklaard en verdedigd moet worden.

Het ware te wenschen, dat de positie van de „hulpredikers” eens radikaal werd veranderd. Er is meestal geen „hulp” in te herkennen.

Papegaaienpraat.

Uit het „Algemeen Weekblad” („Oog en Oor”):

In Libye leefde eens een man, die Apsethus heette. Hij was eerezuchtig en wilde, dat hem goddelijke eer werd gebracht, maar de Libyërs deden dat niet. Dat hinderde hem en hij bedacht een middel om zijn doel te bereiken. Wetende, dat de Libyërs lichtgeloovig zijn, schafte hij zich een heeleboel papegaaien aan en leerde hen zeggen: „Apsethus is een god”. Toen de papegaaien hun les goed kenden, liet hij ze naar alle kanten uitspreiden. Ze vlogen heinde en ver over het land en riepen al maar door: „Apsethus is een god”. De weinig ontwikkelde en lichtgeloovige Libyërs hielden die stemmen uit de lucht voor een goddelijke openbaring en ze brachten Apsethus goddelijke eerbewijzen.

Maar één Libyër koesterde twijfel. Hij ontdekte de list en besloot tot een tegenlist. Ook hij verzamelde een troep papegaaien, die hij leerde: „Apsethus is een zwendelaar”, hij heeft papegaaien geleerd te zeggen, dat hij een god is. De Libyërs begrepen, dat ze door Apsethus waren beledigd en brachten hem om het leven.

Zoover loopt het verhaal. Maar de zaak leeft voort. Tal van menschen, niet alleen Libyërs, luisteren naar wat papegaaien zeggen en vertellen het verder en worden zelf papegaaien. Ze repeteeren slechts wat ze hebben gehoord. Een bekend psycholoog zei, dat niet meer dan één procent der menschen zelfstandig denkt, de rest leeft van papegaaienpraat. Andere papegaaien hooren het en praten het na en zoo wordt het „publieke opinie”.

De auditoribus nil nisi bene.

Zoo werd den aangevallenen b.v. in de schoenen geschoven, dat ze de belijdenis wilden interpreteren „niet naar het wetenschappelijk dogmatisch inzicht van de opstellers der belijdenis, maar naar het geloofsbewustzijn in de geloofsgemeenschap der Kerk”. Doch dat laatste zinnetje „naar het geloofsbewustzijn enz.”... is bij de verdachtgemaakten evenwel heelemaal niet te vinden! Geen wonder: ze verfoeien die oud-ethische stelling van ganscher harte. Ze hebben er zelfs reeds jaren lang tegen gevochten!

Het gaat niet over de vraag, of de belijdenis geïnterpreteerd moet worden naar de wetenschappelijk-theologische opvattingen der opstellers, dan wel naar de inzichten der huidige kerkmensen.

Het gaat dus niet over het verschil tusschen historische interpretatie en één, welke geschiedt naar de, met de historie niet rekenende, en dus min of meer revolutionaire, filosofische bespiegelingen van een zekere groep.

Neen, de „stand des geschils” is een andere.

Het gaat over deze vraag: Is de belijdenis een kerkelijk stuk dat dus een kerkelijke interpretatie vraagt en een kerkelijke binding te weegbrengt.

Dan wel: hebben we te maken met den neerslag van bepaalde wetenschappelijk-theologische beschouwingen van die theologen, welke de belijdenis hebben opgesteld, zoodat dus de belijdenis naar die beschouwingen moet worden verklaard en aanvaard.

Wie nu het eerste als juist erkent, aanvaardt daarmee tegelijkertijd een historische interpretatie; maar dan een kerkelijk-historische interpretatie. Want hij zal van zelf wel moeten vragen hoe de kerk in haar wettige vergaderingen over belijdenis en belijdenis-gezag, zoodat materieel als formeel, heeft geoordeeld.

Het gaat dus over wetenschappelijke beschouwing; of kerkelijke belijdenis.

Het gaat hierover: Wie staat „achter” de belijdenis — de geloofsgemeenschap der kerk, of de school of groep of kaste der godgeleerden? En wat hooren we in die belijdenis: de taal der kerk en dan van heel de kerk en van de kerk aller eeuwen, die daarin haar geloof in de Heilige Schrift belijdt — dan wel de wetenschappelijke stellingen van één of meer theologen, al zijn die dan ook nog zoo vroom en geleerd?

Over deze kwestie willen we nu Dr. Kuyper gaan hooren. Zooals we reeds meerdere malen deden met het oog op allerlei andere actuele vraagstukken. Hetzelfde te doen is ondergetekende in het geheel niet verdrietig. Moge het ons allen nuttig en aangenaam zijn!

H.

C. V.

Nieuwe orgeluitgaven.

Al te lang bleven op de lessenaar staan orgeluitgaven, die toch heusch wel verdienen, aan onze lezers te worden voorgesteld. Bij de veronachtzamingen moge het argument worden gevoegd, dat de tijd nu zelf al eenige gelegenheid heeft gehad, deze producten te schiften, en de goede wijn te veredelen. Na herhaald proeven blijkt dit inderdaad bij de meeste het geval te zijn.

Uw recensent heeft daarom de aangename taak, op goede muziek nog eens de aandacht te vestigen. Het is prettig, in een wereld waarin we zooveel rommel te verwerken krijgen, in verschillende variaties den lof van mooie dingen te kunnen bezigen. Het is ook moeilijk, dien lof ook zoo te nuanceeren, dat de lezer niet denzelfden indruk krijgt als de gemeente, die door haar organist op drie fortissimo-voorspelen voor Psalm 150 wordt vergast. Een troost zij hem, dat de karakters en stijlvormen der besproken muziek in ieder geval afwisseling vertoonen.

Een Hvjig en fraai standaardwerk is de uitgave van Flor Peeters: Oudnederlandse Meesters voor het Orgel.¹⁾ Hiermede is niet te veel gezegd. Thans is voorzien in een leemte, die de opname van eenige Nederlandse orgelwerken in uitgaven als Schering, Straube en Klotz niet kon vullen. Deze verzameling bevat niet minder dan 29 werken van 14 Nederlandse componisten tusschen 1450 en 1800, waarbij vooral de Zuidnederlanders ruim zijn vertegenwoordigd. Het is wel merkwaardig, dat de periode van de Nederlandse „gouden eeuw” in de toonkunst (omstreeks 1500) zoo weinig door ons in zijn glorie opnieuw wordt beleefd uit de muziek. Of wij te ver zijn afgezaakt, om in deze streng-aristocratische vormen iets meer te waardeeren dan geknutsel met toonladders, laat ik in het midden.

Wel is het een feit, dat deze muziek tot voor kort niet in een goede verzameling te krijgen was. Nu dit thans anders is geworden, dient ieder serieus orgelspeler, die niet alleen uit is op direct-aansprekende muziek, van dit werk kennis te nemen. Hij zal genieten van oude bekenden (Swe-

linck b.v.), maar ook van minder bekende werken van b.v. Obrecht, De Monte, De Macq. Aan de stukken van Ockeghem en Willaert zal hij een „flinke kluit” hebben, vooral wat het inleven in hun ideeënwereld betreft. Ook zal hij gestreeld worden door de artistiek aangevoelde, ofschoon niet steeds historisch verantwoorde, registratie. Hij zal zich wel eens afvragen, of sommige werken niet te veel het arrangement voor orgel verraden, b.v. van Middeleeuwsche het vocale karakter, bij Sweelinck hier en daar het pedaleren noteeren van een manuaalpartij (waardoor onmoedige technische complicaties worden geschapen), bij Locillet, Raek, Baustetter en Flocq het clavierimbelkarakter. Leefde A. van den Kerckhoven (niet: A. Kerckhoven) niet van 1627 tot plm. 1680 (i.p.v. 15. tot 16.)? Maar al deze vragen zullen worden overschaduwd door de wereld van schoonheid, die uit den nevel van noten voor hem gaat oprijzen en waarin het even goed is te vertoeven als in een straatje van Hoorn of Brugge op een lenteavond.

Uit de 16de eeuw dateeren de „Alte Liedsätze für Orgel oder Klavier”, uitgegeven door Wilhelm Ehmann.²⁾ In een interessant voorwoord zegt de bewerker, volksliederen in eenvoudige tot meer ingewikkelde vormen weer in orgelzetting populair te willen maken. Hij raadt zelfs aan, ze tot dat doel ook voor andere loetsinstrumenten met allerlei solo-instrumenten te arrangeeren, een typeerende trek in het tegenwoordige Deutsche muziekleven, die intusschen tot gevaarlijke consequenties kan leiden. Intusschen moet worden toegegeven, dat men zulk een muzikaal legkaartspel beter met volksliederen dan met b.v. Bach werken kan uithalen. En ik wil bekennen, dat een in Freiburg door Ehmann zelf gedirigeerde proeve in deze richting mij wel voldeed.

Hoe men hierover denke, het bandje is smakelijk uitgegeven, niet duur, en bevat behalve de composities ook den tekst en melodieën afzonderlijk. Daar deze volksliederen vaak hetzelfde karakter dragen als onze in dien tijd ontstane psalmwijzen, en verschillende melodieën (b.v. 6, 10, 11) ook in Nederland bekend zijn, geloof ik, dat dit werkje er wel in zal gaan bij het publiek. Voorzover het zich tenminste niet te zeer ergert aan enkele wat al te galante teksten uit dien tijd. Maar laat het dan ook niet verder informeren naar de woorden van de liederen, waaraan vele onzer psalmmelodieën zijn ontleend!

Een aanbevelenswaardige uitgave is ook die van Adolf Graf: Freie Orgelstücke alter Meister.³⁾ die 37 eenvoudige korte voorspelen beval van de Barok-meesters Fischer, Kindermann, Krieger, Pachelbel en Zachow, in de meest voorkomende toonsoorten. Mede door hun belijndheid zijn ze zeer geschikt voor gebruik om en in den eeredienst, terwijl ze in gemakelijkheid gelijkstaan met den achtsten band van Peters' Bach-uitgave, en voor het meerendeel zelfs op harmonium uitvoerbaar zijn.

De overgang van de vóór-Bachsche orgelmuziek naar de „Psalmen voor Orgel” van Cor Kee⁴⁾ is minder groot dan hij chronologisch lijkt.

De opmerkende speler kan hier den draad van een historische continuïteit aanwijzen, die blijkt uit de tucht der kerktoonsoorten en der contrapuntische doorwerking. Tucht, is er een eerlijker vorm van stijl denkbaar? Het is wel merkwaardig, dat de eigenlijke Kee-stijl zich niet heeft gevormd aan het gemakkelijk-aansprekende taaleigen van zijn vroegere talrijke koraalvoorspelen, maar wel aan den weerstand van den strengen kerkstijl. Het zou de moeite loonen, dien Kee-stijl eens nader te ontfeden, b.v. het karakter van zijn dissonanten, die vaak door elkander-kruisende doorgangsnooten worden gevormd. Liever vestig ik hier in 't kort de aandacht op de 6 afzonderlijke psalmbewerkingen.

Psalm 34, vrij van opzet, met een frissche fuga in het midden, waarin het fraaie lange koraalthema slechts schetsmatig kon worden uitgewerkt. Psalm 5, een eenvoudig trio, waarin de bovenstem de onderste canonisch volgt, en waartusschen de middenstem zich bekoorlijk heenlingert. Psalm 141, m.i. het beste van den bundel, bewogen doch zonder sentimentaliteit, niet zonder reden opgedragen aan Hendrik Andriessen, die in dit stuk een Protestantsche tegenpool van zijn talent zal herkennen. Psalm 91, goed in de kerktoonsoort verloopend. Psalm 61, rhythmisch meer genuanceerd, waarin door de stemvoering geboden dissonanten niet ontkomen worden, maar waaruit steeds een mildheid van geest spreekt. Tenslotte Psalm 103, in zijn klank en straf rythme zoo frisch als de Zaanse houten gevels in de winterlucht.

Dit werk zal het op den duur moeten uithouden tegen Kee's vroegere werk, omdat het zoo kerngezoond Hollandsch is. Ten spijt van zeker publiek, dat jammert, dat mijnheer Kee niet meer zoo gevoelvolle muziek schrijft als voorheen. Met zulk werk begint een bevrijding, voor Kee en zijn publiek, uit de broeische alkoof van wansmaak op muzikaal gebied. De frissche wind van onze beginselen gaat ook daar opsteken.

Rotterdam.

Mr A. BOUMAN.

- 1) Henry Lemoine et Cie, Parijs—Brussel.
- 2) Bärenreiter-Verlag, Kassel.
- 3) Bärenreiter-Verlag, Kassel.
- 4) G. Alsbach & Co., Amsterdam.